
PÁLYÁZAT

CSATAI TAMÁS – KREITZ ZSUZSANNA

Gondolatok a bűnügyihelyszínelő-képzésről¹

A pályázatban a jelenlegi problémákon túl a lehetőségek egyik verziójával kívántunk foglalkozni. Egy olyan helyszínelő-képzési rendszer bemutatása a cél, amely célirányosan segíti elő az egyén szakmai fejlődését. A pályázat nem ismerteti teljes körű képzési programokat, mert erre a terjedelménél fogva nincs is lehetőség.

A krimináltechnika oktatása, képzési rendszere

Egy közmondás szerint „Amilyenek a gondolataid, olyan vagy, s amennyit a munkád ér, annyt érsz”. Minden munka magán viseli az alkotója jellemének bélyegét, sőt egyes vonásait is elárulja. Pontosan látjuk a munka elkészítőjének felfogása élet, gondolkodásmódját, fegyelmezettségének fokát, lelkiismeretességét, vagy annak hiányát, szellemi és erkölcsi felfogásának színvonalát. A pontosság szép erény, és előnyös egyéni tulajdonság, a munka alapfeltétele. Az ezzel párosuló szorgalom fokozza és növeli a munka értékét, de az igazi értéket nem a mennyiség, hanem a minőség adja meg. Ez a mai nyomrögzítési mutatók figyelembevételével javarészt nem teljesül. A helyszínelők² a bűnjelkamrák részére dolgoznak, a helyszíni munkájukból érezhetően hiányzik a gondolati rekonstrukció, mindent csapongva a helyszínen, összeviszza rögzítenek (természetesen akadnak kivételek, amikhez szükség esetén fordulhatunk). Az oktatásban nincs egység, ahány tanintézet, annyfajta elképzelés szerint oktatják a krimináltechnikát.

Az ORFK Dunakeszi Oktatási Központban (a továbbiakban: ORFK DOK) működik jelenleg az egyetlen bűnügyi technikus és közlekedési helyszínelő és balesetvizsgáló szaktanfolyami képzés a 20/2006. (XII. 22.) ORFK utasításban foglaltak szerint. A szemlebizottság-vezetői kéthetes képzések

1 A tanulmány a Belügyminisztérium és a Belügyi Szemle által kiírt pályázatra benyújtott pályamunka szerkesztett változata.

2 A kifejezés nem fedti az 1973. évi I. törvényben megfogalmazott eljárási cselekményt, ez a kifejezés a mai „divatos”, szinte mindenki előtt ismert tevékenység elvégzésére összeállított munkacsoportot jelöli.

csak néhány éve jelentek meg a programban, de nem a beosztás betöltéséhez kötelezően előírt szakmai követelményként.

(A bűnügyi technikai képzésnek a nappali képzési rendszeren túl levelező, míg a közlekedési helyszínelő és balesetvizsgáló szaktanfolyamnak osztott képzési rendszerű formája is van. A jelen keretek között a nappali képzési rendszer szerinti kérdéskörökkel foglalkozunk.)

Az ORFK DOK (akkor még ORFK Kutya-vezető-képző Iskola néven) 1997 második felében kezdte meg a bűnügyi technikusok szervezett oktatását, *Lengyel Zoltán* nyugalmazott alezredes vezetésével.

A baleseti helyszínelők képzése csak 2000-ben indult be. Az akkori képzésre a 11/1997. (XII. 22.) BM rendelet alapján került sor, amely előírta a beosztás betöltéséhez szükséges szakmai követelményeket. Jelenleg az erre vonatkozó előírásokat a 19/2008. (IX. 18.) IRM rendelet szabályozza. A beosztásnak megfelelő szaktanfolyami végzettség megszerzését csak a II. besorolási osztályba tartozó zászlósoknak és tiszthelyetteseknek, továbbá a más felsőoktatási intézményben szerzett egyetemi, főiskolai végzettségűeknek írja elő a 2. számú melléklet. Ebből úgy tűnik, hogy a speciális szakmai fortélyok a helyszínelés területén a szakirányú felsőfokú intézményekben maradéktalanul megszerezhetők, megtanulhatók.

A rendőr a szolgálat ellátásához előírt szakmai képzettséget a katonai, rendvédelmi és más felsőoktatási intézményekben, a rendészeti szakközépiskolákban, illetve a rendőrség szaktanfolyamain szerezheti meg. Ezen felül önképzési „kényszer” van, amelyről a rendőrség szolgálati szabályzatáról szóló 62/2007. (XII. 23.) IRM rendelet 113. §-a a következőképpen rendelkezik:

„(1) A rendőr kötelessége, hogy a szolgálat ellátásához, az esküben vállalt kötelezettségének teljesítéséhez szükséges szakmai képzettséget, általános műveltséget és fizikai erőnlétet megszerezze és fenntartsa; ehhez a munkáltató segítséget nyújt.

(2) A rendőr a szolgálat ellátásához előírt szakmai képzettséget a katonai, rendvédelmi és más felsőoktatási intézményekben, a rendészeti szakközépiskolákban, illetve a rendőrség szaktanfolyamain szerezheti meg. A képzettség fejlesztése a tanulmányi munka szabályzatában meghatározott szakmai iskolában folytatott tanulmányok elvégzése útján történik.”

A 2005-ös Cepol-jelentés a következőképpen határozza meg a képzés (training) szó jelentését: „Olyan tudás, ismeretek és szemlélet elsajátításának folyamata, amelyek konkrét feladatok végrehajtásához szükségesek. A képzés előre megtervezett, módszeres munkafolyamat, amelynek célja a tudás/az ismeretek/a szemlélet formálása és gyarapítása tanulás útján, hogy a képzés-

ben részt vevő személy alkalmassá váljék valamely tevékenység, illetve tevékenységi kör hatékony ellátására. Munkavégzéssel kapcsolatos célja, hogy az illető adott feladat vagy munka végrehajtásához szükséges képességeket sajátítsa el.”³ Ilyen értelemben különbözik az oktatástól, ami döntően a kritikai gondolkodáson alapuló „akadémikus” tudás előtérbe helyezését hangsúlyozza, míg a képzés lényegében a „helyes válasz” elsajátítására koncentrálna.

Az ORFK DOK-on azóta csaknem háromezer ember kiképzésére került sor (ez nagyjából kétezer bűnügyi technikus és ezer baleseti helyszínelőt jelent – a technikusok száma jelenleg nem haladja meg a hétszázat), de a fluktuáció a szakterületet jelentősen megnyirbálta.

A képzésre jelenleg szánt idő (a hatályos képzési program szerint 456 óra/12 hét, amiből kb. harminc-negyven óra vizsgaidő) nem elegendő ahhoz, hogy ez alapján önálló munkavégzésre kötelezzük a kollégákat. Az oktatási intézmények olyan helyek kell hogy legyenek, ahol a tudományos alap és az új módszerek, aktuális problémák, nehézségek, megoldásra váró kérdések is megismerhetők. Szükséges, hogy a módszerek, speciális eszközök megismerése ne csak elméleti és bemutatási szinten maradjon, hanem a tanulók legyenek jártasak a használatukban. Ehhez pedig idő kell, továbbá egymásra épülő képzési modulok, amelyekben a meghatározott célhoz rendelik hozzá a szükséges időt. Szükségtelen, hogy a kezdő bűnügyi technikus ismereteit a hatalmas tudáskövetelménnyel már alapszinten megosszuk. Az intézményekbe való bekerüléskor a tanulók, hallgatók már a vizsgára készülnek célirányosan. Ez hosszú távon nem vezet eredményre. A mindennapokban nem képesek előhívni a témérdek információ közül a szükségeset. Elvesztik a motivációt, egy-egy ismerős téma esetén az egyén „fellángol”, de nem tudja kiválasztani a helyes megoldást. Segítségért nem fordul máshoz, mivel frissen végzett a tanfolyamon. Ekkor kerül előtérbe a szokásokon alapuló, megszerzett „tudás”, amely az esetek többségében szemben áll az oktatott ismeretekkel, alkalmanként még a jogi szabályozással is.

A krimináltechnika nem olyan szakterület, amelyet szavakkal meg lehet váltani. A szaktanfolyamokat érő kritikák zömmel arról szólnak, hogy sok az elmélet, kevés a gyakorlat. Azt senki nem veszi figyelembe, hogy a szükséges anyagi, tárgyi infrastrukturális feltételek adottak-e, pedig sokszor az áll a háttérben, hogy oktatnának, de nincs anyag, eszköz. A helyszínelők képzése pedig igenis

3 Janza Frigyes: A rendészeti karrier rendszer. In: Gaál Gyula – Hautzinger Zoltán (szerk.): Pécsi Határőr Tudományos Közlemények, IX. Tanulmányok a „Rendészet és rendvédelem – kihívások a XXI. században” című tudományos konferenciáról. Pécs, 2008
<http://www.pecshor.hu/periodika/2008/janza.pdf>

költségigényes, ugyanis ugyanazoknak az eszközöknek, anyagoknak az igénybe vételére van szükség, amelyet az életben használnak. Az oktatási intézményekben kellene hogy legyen a legnagyobb felhalmozott szaktudás, a legjobb felszerelés. Persze ehhez szükséges, hogy a tanulóktól maximális fegyelmet követeljenek meg, a használt eszközök (fogyó anyagok kivételével) a tanfolyamok végére, ha minőségében nem is mindig, de számszerűen meglegyenek.

1997 óta dolgozom a szakterületen, de még nem láttam felhívást, hirdetményt, konferenciát, amely e szakterület gyakorlati oktatóinak készült volna (kivétel egyes esetekben a mentorok alapképzésbe történő bevonása), pedig igény lenne arra, hogy a krimináltechnikai oktatás egységes szemléletű legyen az RTF-en, az ORFK DOK-on vagy a rendészeti szakközépiskolákban. A periodikus továbbképzés lehetőségét már meg sem említem. Szóval valahol a szabályozások is sántítanak, ez azonban szakmai hozzáértéssel készült, kellően megalapozott belső normával, minimális miniszterirendelet-módosítással helyreállítható.

A cél tehát az, hogy a versenyképes tudás és műveltség növelése érdekében a felnőttképzés valamennyi területén végbemenő változásokat a helyszínelők felkészítésénél is érvényre lehessen juttatni. Ezek közül a legfontosabbnak a következőket tartjuk:

1. A helyszínelőképzés és a továbbképzés viszonya át kell hogy alakuljon. A képzéseken a szakmára felkészítés csak az egyik feladat. A képzés a szakterület dinamikus technikai fejlődése miatt csak két-három évre szóló felkészítést nyújt, ezért a továbbképzésre jelentős hangsúlyt kell helyezni. A szakmai tevékenység változásával a felkészítéseknek is állandóan változniuk kell. Meg kell teremteni a képzések és a továbbképzések összhangját, egymásra épülését, kapcsolatát, rendszerszerű működését. A továbbképzéseket modulszerűen, csoportokra, esetleg egyénre szabottan és rugalmasan kell megvalósítani, és folyamatosan szélesíteni kell a továbbtanulás lehetőségét, ezzel nagyobb szerephez juttatva a távoktatást, a nyitott képzést, a helyszíni felkészítést és az irányított önálló tanulást.
2. A különböző felkészítések alapidokumentumai, tematikái és a megvalósítás módszerei is meg kell hogy változzanak. A statikus felépítésű tematikák helyett dinamikus felépítésűeket kell készíteni és használni. Ezzel együtt be kell vezetni a kredit-, illetve a tanulmányi pontrendszert. A tantárgyi tematikát a szakmai igényekhez, a betöltendő munkakör követelményrendszeréhez kell alakítani, ez tehát feltételezi az egységes munkaköri leírásokat. A szakmai cselekvés hatékonyságát növelő érzelmi kompetenciák fejlesztésének (rendszerben gondolkodás, önállóság, problémamegoldás, kreativitás,

empátia, kommunikáció, konfliktuskezelés, együttműködés stb.) jelentőséget kell tulajdonítani, ezért a hagyományos metodikájú képzés helyett a saját tapasztalaton alapuló felkészítéseket kell a felnőttképzések előterébe helyezni (tréningek, szituációs és helyzetgyakorlatok, műhelybeszélgetések, projekt munkák, konzultációk stb.).

3. A felkészítéseket végző oktatók, gyakorlati szakemberek stb. tevékenysége tartalmi, módszerbeli és minőségi változáson kell, hogy keresztülmenjen. A felkészítőknek nem csak ismeretközlő oktatóknak kell lenniük, a tanulókat nem a vizsgákra, hanem a szakmai szituációkra kell felkészíteni az alapos gyakorlással, az önálló és a csoportos tanulást segítő fejlesztésekkel. Az oktatók többsége gyakorlati szakember, andragógiai vagy tanári képesítés nélkül. A meghívott oktatók is mindenképpen a szakterület neves szakemberei kell hogy legyenek. Ha teljes képzési időre szól az oktatási feladatuk, akkor vezénnyel kell elérni (erre volt példa a mára hatályon kívül helyezett 1/2007. ORFK-helyettesi intézkedés) az oktatói állományt, egyéb esetben megbízással, vagy ha illeszkedik a napi feladatok közé, akkor az a napi munkavégzés terhére kell hogy megtörténjen.
4. Az oktatókra a jelenleginél sokkal bonyolultabb feladat vár. Magasabb és összetettebb követelményeknek kell eleget tenniük, például jól kell ismerniük és alkalmazniuk a rendőrség ügyviteli rendszerét, a Robotzsarut, multimédiás eszközöket, programokat, tréner technikákat és legfőképpen a bűnügyi és közlekedési tevékenység gyakorlati módszereit.
5. A tanári továbbképzési rendszer fejlesztésével a pedagógiai munka módszertanát és kultúráját is meg kell újítani. Az oktatók kiválasztásánál figyelmet kell szentelni az iskolai végzettségnek, az adott szakterületen a megfelelő szakmai végzettségnek és az adott szakterületen eltöltött évek számának. Az oktató megnevezésnek, szakmai próbatételnek kell hogy tekintse a tanítás lehetőségét. A tudás átadásához, megtartásához szükséges, hogy az oktatói állomány időszakonként a tudásának frissítése, szinten tartása érdekében a területen szolgálati feladatot is ellásson, intenzív kapcsolat alakuljon ki és maradjon fenn a gyakorlattal, a szakmai szervekkel. A gyakorlatközpontúságnak és az elméleti oktatásnak egységet, komplex rendszert kell alkotnia, ahol a vezető szerepet a gyakorlatorientált felkészítés kapja. Az elméleti felkészítés feladata a gyakorlati képzés megalapozása és javítása. Éppen ezért a gyakorlat javára a hatvan–negyven százalékos arányt kell megtartani. A mentorrendszer nem igazán működik, éppen azért, mert a szakterületen nem egységes a tudás, ezért elsősorban a központi képzésre kell helyezni a hangsúlyt. De ezt jól is meg felületesen is végre lehet hajtani.

6. A multimédiás eszközök, alkalmazások és technikák előtérbe kell hogy kerüljenek a felkészítések során, ezért az oktatásban részt vevő intézmények ebbe az irányba történő fejlesztését végre kell hajtani, vagy létre kell hozni egy önálló centrumot, amelyben ez a feladat komplexen teljesíthető. Az informatikai háttér fejlesztésével az aktuális információkat gyorsan, nagy résztvevői körhöz lehet – akár egyidejűleg is – eljuttatni a nyitott és rugalmas tanulást segítve elő, megkönnyítve az egyéni ismeretfeldolgozást. Az internet, az intranet és az e-learning új dimenziókat nyit meg, segíti az interaktív információcserét és az együttműködést. Az idegen nyelv ismerete a szakmai ismeretanyag, a külföldi szervezetekkel való kapcsolattartás miatt is rendkívül fontos. Itt kell megemlíteni az idegennyelv-tudás jelentőségét is, hiszen a szakmai anyagok jelentős része csak idegen nyelven érhető el. A krimináltechnika és a szakértés területén a külföldi szervezetekkel, munkacsoportokkal való együttműködés, tapasztalatcsere „gyerekcipőben jár”.
7. A minőségbiztosítás és a folyamatos kontroll a felkészítések mérésének, értékelésének, illetve továbbfejlesztésének alapelemévé kell, hogy váljon. Rendszeresen értékelni kell a felkészítések minőségét, eredményességét, hatékonyságát, gazdaságosságát, valamint az oktatók és a résztvevők teljesítményét. Szükséges, hogy az adott szakterület oktatói egységes nézeteket képviseljenek, a tanulók ismereteit ne kavarják meg eltérő szakmai tapasztalatokkal. A felkészítések vizsga-, illetve számonkérési rendszerei is korszerűsítésre szorulnak. A felkészítések résztvevőinek nyilvántartási, vizsganyilvántartási és statisztikai információs rendszerét ki kell építeni és azt folyamatosan fejleszteni kell. Szükséges figyelembe venni az unió által preferált, a szakterületet érintő minőségtanúsításokat is.
8. A rendészeti és a közigazgatási felkészítéseket végző intézmények aktív résztvevői kellene hogy legyenek az európai oktatási hálózatoknak, felkészítéseik beépülhetnének a nemzetközi képzési folyamatokba. A Közép-európai Rendőrákadémia a bűnügyi szakterület vonatkozásában jelentős segítséget nyújt az európai végrehajtói állomány (és nem vezetői szintű) szakmai konzultációihoz.
9. Mint említettem, szükséges, hogy a felkészítések finanszírozásának jelenlegi gyakorlata alapvetően átalakuljon. A jövőben a felkészítések tényleges szükségletei határozzák meg az azokhoz rendelt költségvetés mértékét. A képzések anyagi teherviselése felülvizsgálatra szorul, többszörös finanszírozási rendszert indokolt kialakítani és bevezetni. A felkészítések pénzügyi normatíváinak differenciált meghatározása, bevezetése és biztosítása elengedhetetlen követelmény. Az európai helyszínelőképzés rendszerének

PÁLYÁZAT

színvonalát elérő infrastruktúra kialakítására, a munka- és tanulási feltételek megteremtésére kell törekedni.

10. A belügyi szervezetek feladatrendszeréhez és a munkaköri követelményekhez igazodó belső felkészítéseknek és fejlesztéseknek a következő célokat kell elérniük:
 - A bűnügyi technikus munkakör betöltéséhez jogszabály vagy norma jelenleg nem határoz meg képesítési követelményt. A 19/2008. (IX. 18.) IRM rendelet a segéd, a technikus, főtechnikus, kiemelt főtechnikus munkakört ismeri, a bizottságvezetői beosztást már nem. Ugyanez a helyzet a helyszínelő és balesetvizsgáló fogalmával. Ezért úgy véljük, hogy szükséges meghatározni akár normatív szabályozási szinten, hogy ki is a bűnügyi technikus. A helyszínelő fogalmát a 60/2010. (OT 34.) ORFK utasítás a közlekedési szakterületen megkísérelte rendezni.
 - Szükséges az is, hogy a képzés csak a felvételi feltételeknek való megfelelés alapján vehető igénybe.
 - Szükséges, hogy az adott munkakör megtartását szolgáló periodikus vagy aktuális (eseti) felkészítések, amelyek képesítési követelményként, karrierelemként nem meghatározottak, és jogszabályok által előírtak, vagy a munkáltató döntésének megfelelően kötelezően teljesítendő, illetve a munkavállaló saját szándéka szerint (pályázat, illetve jelentkezés alapján) igénybe vehetők legyenek.
11. Mindehhez, hogy az életre jól és alaposan felkészített tanuló a pályán motivált maradjon, rendkívül fontos a visszacsatolás, a felderített munkákban a személyes siker megismerése. E nélkül egy idő után elvész a munkakedv és a motiváció.

Az előbbi felsorolás az, ami számunkra a rendszerrel kapcsolatban megfogalmazódott.

Rendészeti szakközépiskola

Már a rendészeti szakközépiskolákban célszerű megteremteni annak a lehetőségét, hogy egyes szakterületek vonatkozásában fakultációs keretek között a tanulók speciális ismereteket szerezzenek. A helyszínelő tevékenység (amelyen az események helyszínén tevékenykedő „csapatot”, bizottságot értjük) irányába történő orientálódás ebben az időszakban is jelentőséggel bír. Az így szerzett ismeretek már ekkor megalapozhatják a tanulók ama meggyőződését, hogy

az iskola elvégzése után mely irányba induljanak, vagy éppen eltántoríthatják őket a szakterülettől. Véleményünk szerint nem mindegy, hogy az ez után következő speciális szaktanfolyamokon részt vevők azért vannak ott, mert érdekli őket a szakterület, meg szeretnék szerezni a lehető legtöbb tudást, motiváltak a cél elérésében, vagy azért, mert a főnökük küldte, de őket nem is érdekli a dolog igazán. Az utóbbi csoportba tartozó kollégák felületes, a szokásokon alapuló tevékenységükkel csak degradálják a szakmát, magatartásuk a helyszíneken minősíthetetlen, ritkán rögzítenek használható, bizonyító erejű nyomokat, elváltozásokat. Éppen ezért éreztük úgy, hogy megtegyük az első lépéseket egy más értékrenden alapuló képzés irányába, ahol az a fontos, hogy a szakmát képviselő kollégák elhivatottságot és törődést érezzenek, az országos szintű szakmát képviselő munkatársaktól ne csak a számonkérést, hanem a segítséget is megkapják. Szükség van a folyamatosan szervezett, egy-két napos továbbképzésekre, amelyeket egy-két megye összevonásával, az oktató küldésével lehetne végezni, vagy ugyanabban a témában több időpontot meghirdetni.

Az, aki a krimináltechnika fortélyait kellő mélységben elsajátította, összefüggéseit megértette, egészen más aspektusból szemléli, vizsgálja a tárgyi bizonyítékokat. Minden új megvilágítást kap a nyomozáskor, a bűncselekmények vagy a balesetek tisztázásakor egyaránt. A személyi és tárgyi bizonyítási eszközök megismerése, bemutatása szinte lehetetlen a krimináltechnika eszközeinek alkalmazása nélkül.

A krimináltechnika kötelező tantárgy az alapképzésben, de nem olyan mértékben, ahogyan ez elvárható lenne. Ha a krimináltechnikai képzés nem építhető be az alapképzésbe magasabb óraszámban, akkor a fakultációs megoldásra kell a hangsúlyt helyezni. Ehhez a következő tematikavázlatot ajánljuk anélkül, hogy mélyebben foglalkoznánk a kompetenciákkal, a moduláris képzés alkalmazási lehetőségeinek elméleti megoldásával, amelyet hozzáértő szakemberek több éve hirdetnek, oktatnak. Szeretnénk bemutatni egy lehetőséget, amely esetleg előbbre lendíthetné a hazai helyszínelőképzést.

A helyszínelők képzése

Alapképzés

(a végzettség megszerzése esetén még nem lesz képzett bűnügyi technikus, képzése még nem teljes, ezért nevezhetjük „nyomrögzítő” végzettségnek is)

Jelenleg csupán 13 hetes szaktanfolyami képzésen zajlik a bűnügyi technikusok és a közlekedési helyszínelők képzése. Ha heti negyven órával számo-

PÁLYÁZAT

lunk, és az egy hét szünetet és a vizsgaidőszakot is figyelembe vesszük, akkor 440 órában. Mivel a vezetőség a képzési időt tizenhat helyett tizenkettő, majd tizenhárom hétben határozta meg, annak jelentősebb fejlesztésére, növelésére sosem volt lehetőség vagy igény. Úgy vélték, ez az óraszám elegendő a szakmai kompetenciák megszerzéséhez, illetve az önálló helyszíni munkavégzéshez. Ez az igény a technika és a tudomány fejlődésével, a szélesebb körhöz igazodó igények teljesítésével rohamosan növekszik, vagy inkább növekedne. Ehelyett ismeretek hiányában mindezek után kullogunk.

Szükséges a rendőrszakmai igényekhez illeszkedő országos kiképzési terv készítése. Az általunk javasolt modellben a helyszínelő technikusok alapfokú tanfolyama tíz hétig tart, három szakaszban. A tanmenet összeállításánál figyelembe vettük azokat az akkreditált képzési programokat, amelyeket civileknek tartanak egyes oktatási központok. Például azt, hogy fényképezés terén az alapfokú fotókurzus kétszáz órás (hatvan óra elméleti, száznegyven óra gyakorlati foglalkozás). A haladó képzés százhusz órás (hatvan óra elméleti, hatvan óra gyakorlati foglalkozás), a hozzá kapcsolódó informatikai képzés húsz óra, a világítástechnikai képzés negyven óra. Úgy gondoljuk, hogy a helyszínelőknek a legmagasabb szinten kell jártasságot szerezniük a fényképezés területén, hogy a kriminalisztikai fényképezés érvényre juthasson, de túlzásokba sem kell esnünk.

A munkavégzéshez szükséges jogszabályismeretek elsajátítása az első lépcső, sikeres teljesítése esetén megkezdhető a gyakorlati képzés. A vizsgánál mindenhol minimum a hármás érdemjegyet kell megszerezni.

Mindegyik szakaszban tananyagként szerepel a bűnjelek, bizonyítékok előkészítése, a nyomozó hatóság elé terjesztése is. A tanfolyamon a hallgatók szert tesznek az alapfeladatok ellátásához szükséges gyakorlatra, továbbá ismerkedni kezdenek olyan szakterületekkel, mint a tüzesetek, kézírások és lőfegyverek témakörei, amelyek részletei viszont a haladó tanfolyam anyagát adják.

A tanfolyam modulrendszerű felépítésének célja minél több, elméletileg megalapozott gyakorlati ismeret nyújtása. A tanulók fejlődését az oktatók folyamatosan értékeli, közvetlen feleltetéssel, beszámoltatással, illetve a gyakorlati munka ellenőrzésével. Ez lehetőséget ad gyakorlati tudásuk és fejlődésük követésére az egész tanfolyam alatt. E három szakasz egymáshoz kapcsolódik, és közvetlenül a helyszínelő technikusok feladataival és kötelességeivel foglalkozik. A tanfolyam felépítése lehetővé teszi, hogy a hallgatók megszerezzék a szükséges ismereteket, szert tegyenek a megfelelő gyakorlatra, és ezzel elérjék a szükséges tudásszintet. A képzési program összeállításá-

nál figyelembe kell venni a modulrendszert, amellyel egyszerre több szakterülethez kapcsolódó részfejlesztést lehet elvégezni.

A bünygyi/közlekedésrendészeti szolgálati ág részére olyan szakemberek képzése, akik – a kellő ismeretek birtokában – a szakmai követelményeknek és a (közvetlen) vezetői, parancsnoki feladatmeghatározásnak, valamint a velük szemben támasztott egyéb kívánalmaknak eleget tesznek a napi munkavégzéskor. Munkájukat jogszerűen és szakszerűen, azaz feladataikat hatékonyan, eredményesen, kellő differenciáltsággal és kulturáltan végezzék.

Ahhoz, hogy tudjuk, a leendő helyszínélőknek mit milyen szinten ajánlott elsajátítani, ismernünk kell az ezekkel összefüggő definíciókat:

*Készség*⁴: a készségek valamennyi formájának alapját a dinamikus sztereotípiák alkotják. Valamennyi mozzanat automatikusan (állandósult sorrendben) kiváltja a soron következőt. A készség nem más, mint a tudatos tevékenység automatizált komponense. A legjobb példa erre az írásos tevékenység közben a helyesírás, e képesség birtokában már nem kell folyamatosan a szabályokra figyelni.

Jártasság: a jártasság tehát az ismeretek alkotó alkalmazására, az elsajátított ismeretek alapján tudatosan végrehajtott gyakorlati tevékenységre való felkészültséget jelenti. Egyszerű példán bemutatva azt jelenti, hogy a tanuló a dolgot tartalommal tudja megtölteni, a gondolkodását elsősorban – fő folyamatként – erre kell összpontosítania. Szüksége van azonban arra, hogy az írás technikája ne okozzon problémát, sőt a helyesírási szabályok alkalmazása is automatikusan történjen.

Képesség: a képesség fogalmát feltétlenül szükséges érinteni, mivel meglehetősen sok félreértés és tisztázatlanság kapcsolódik hozzá; így például a korábbi tantervekben a különböző tantárgyi követelményrendszerekben sokszor használják a „képesség” kifejezést a „jártasság” helyett. Azokat az egyéni sajátosságokat nevezzük képességeknek, amelyek megteremtik valamilyen cselekvés elvégzésének lehetőségeit és feltételeit. Egyszerű megkülönböztetés alapján azt mondhatjuk, hogy a jártasság és készség tanítható, tanulható, a képesség viszont fejleszthető. A képesség alakulása hosszabb időt igénylő folyamat, de ha kifejlődik (például a logikus gondolkodás képessége), tartósan megmarad. A jártasság és készség kialakulása viszont rövidebb idő alatt történik, és ha nem használják, viszonylag hamar elhalványul.

Ezek figyelembevételével kell megállapítani, hogy mi a helyszínélőkép-zéssel elérni kívánt cél, mi az, amit képesség, jártasság vagy készség szinten

⁴ Zakárné Horváth Ida: Készségek, képességek, kompetenciák fejlesztése. Modinfo Kft., 2003

PÁLYÁZAT

kell elsajátítani. A szaktanfolyami képzés idején a tanuló ismereteket szerez a szakmai alapokról, majd a hallottakat, tanultakat jártasság és készség szinten elsajátítva ültetik át a gyakorlatba. A szaktanfolyamra felvétel feltétele az eredményes felvételi vizsga, amelyet e-learning módszerrel lehet biztosítani. A tanmenet kialakításánál, a tematika és órabeosztás elkészítésénél figyelembe kell venni, hogy mit milyen szinten kell elsajátítani, mert ha egy tevékenységet készség szinten kell elsajátítani, akkor ahhoz meg kell teremteni a megfelelő időkeretet.

Az előbbieket alapján a felnőttképzésben jártas szakemberek és a szakmai követelményeket meghatározó szervezetek képviselőinek feladata, hogy összeállítsák, mit kell tudniuk a helyszínelőknek alapszinten (táblázat).

A már említett bekerülési feltétel:

Alapfokú szaktanfolyamhoz

Tantárgyak megnevezése	Tanóramegosztás	Tanórák összesen	Számonkérés	
			e-learning	Teljesítés minimuma
A helyszíneléssel összefüggő alapvető jogszabályok	40	40	*	75%

Tantárgy-, óra- és vizsgarend

Bűnügyi technikus (nyomrögzítő)

minősítés

Modul 1.	Tantárgyak megnevezése	Tanóramegosztás		Tanórák összesen	Számonkérés			
		elmélet	gyakorlat		beszámoló	szóbeli vizsga	gyakorlati vizsga	kredit
	Fényképezési és videotechnika, képszerkesztés	50	110	160	*	*	*	5
	Daktiloszkópia	30	90	120	*	*	*	5
	Nyomtan	30	90	120	*	*	*	5
	Összesen	110	290	400	–	–	–	15

*-gal jelöltük a teljesítendő számonkérés típusát

A speciális helyszínelői, a szemlebizottság-vezetői, a helyszíni szaktanácsadói és a kriminalisztikai szakértői modul képzési rendszerének, valamint a

továbbképzés kidolgozása az e területen jelentős szaktudással bíró kollégák hosszabb időt igénylő feladata. Az elgondolásunkat a cikk mellékletében mutatjuk be.

Amit fontosnak tartunk még megjegyezni, az a *helyszíni szaktanácsadó* szintje.

A szaktanácsadó az adott feladat ellátásához szükséges szakértelemmel bír. A szaktanácsadó tevékenysége nem bizonyítási eszköz létrehozására irányul, az általa adott felvilágosítások csupán tájékoztató jellegűek, és segítik a szükséges szakismeretekkel nem bíró ügyészt, nyomozót abban, hogy a vizsgálódást a megfelelő irányba és módon folytassa. Amíg a szakértő a hatóságoktól elkülönülten, általában igazságügyi szervezetben működő független szereplője az ügynek, addig a szaktanácsadó az ügyész, a nyomozó hatóság segítője.

A büntetőeljárásról szóló 1998. évi XIX. törvény 182. § (1) bekezdése szerint „Az ügyész és a nyomozó hatóság a nyomozási cselekménynél szaktanácsadót vehet igénybe, ha a bizonyítási eszközök felkutatásához, megszerzéséhez, összegyűjtéséhez vagy rögzítéséhez különleges szakismeret szükséges, illetőleg az ügyész vagy nyomozó hatóság valamilyen szakkérdésben felvilágosítást kér”.

A helyszíni szaktanácsadó – hasonlóan a szakértőhöz – ezt a tevékenységét különleges, krimináltechnikai szakértelmének felhasználásával végzi. A határt mégis meg kell húzni a szakértő és a szaktanácsadó között (az igazságügyi szakértőt nem említjük, mert annak a szakma csúcsán kell elhelyezkednie, azt külön jogszabály szabályozza).

A kriminalisztikai szakértő

A képzés e modulja szerint, míg az igazságügyi szakértők képzésének megvan a jogszabályi alapja, azon kollégák szakértési lehetősége is megteremthető, akik bővíteni szeretnék szakmai ismereteiket, és vállalják a szakértői képzésben való részvételt.

A szakértők képzésével csak érintőlegesen kívánunk foglalkozni, mivel a szakértők képzési struktúrája a szakterület sajátosságainak többnyire megfelelően alakult. A kriminalisztika szakterületen a Be. 2011. január 1-jei változása a rendőrség szempontjából kedvezően alakult, ezért ez a modul is rá kell hogy épüljön a meglévő ismeretekre, ezzel életpályamodellt kínálva a szakembereknek.

Továbbképzés

A jelenlegi továbbképzési rendszer nem éri el a kívánt célt, mert a szaktanfolyamon végzett tanulók jelenleg nincsenek kötelezve a továbbképzésre, az vesz részt rajta, aki megfelelő időben tudomást szerez róla, és jelentkezik. 2009 előtt a szaktanfolyami végzettség utáni továbbképzésen ötévente kellett részt venni. A hatályos BM-utasítás szerint a periodikus képzéseken ötévente kell résztvenni.

A képzések utolsó buktatója a vizsgáztatás

A vizsgáztatásnak minden esetben szakmailag elismert vizsgabizottság előtt kell zajlania. Itt kell megemlíteni, hogy a vizsgáztatóknak szakmai elismerésként kellene felfogniuk annak lehetőségét, hogy vizsgáztatnak. A munkaidőben végzett ez irányú tevékenységek kívül kell hogy essenek a fizetési vagy megbízási szerződések megkötésén. Ha az összeget vizsgánként visszaforgatnák, vagy a szolgálatban lévő előadóknek nem állapítanának meg óradíjat, akkor nem lenne napi probléma a jegyzetellátás, adathordozó-igénylés, fénymásolás, fogyóeszközök stb.

A tanulók tudásának végső értékelése hosszabb gyakorlati vizsgán kell hogy megtörténjen, amely a tanult tananyag minden témakörére és kérdésére kiterjed, írásbeli teszt és szóbeli, majd gyakorlati vizsgából áll. Ez több mint két napig tart, a következő két napon mindenki előkészíti, majd bemutatja a bizonyítékait.

Ennek nemcsak a szakértőimunka-végzéskor van jelentősége, hanem a helyszínelőknek a bíróság előtt is meg kell indokolniuk, védeniük az alkalmazott módszereiket. Ehhez a tanulók hármas csoportokban kell hogy dolgozzanak. A bizottságvezető-képzést mindenképpen úgy kell időzíteni, hogy kapcsolódjon a technikusok gyakorlati feladataihoz, végezetül pedig a gyakorlati vizsgájához. A háromfős csoportban az egyik tanuló a szemlebizottság-vezetői képzés tanulója kell hogy legyen, aki csak részvizsgát tesz (mivel ekkor csupán két hét képzési idő áll mögötte). A bizottságvezető részvizsgálója egyfajta felmérés a további feladatokra való alkalmassághoz. A helyszíni csoportmunkában így szerzett tapasztalatok „elültetik” bennük a tökéletes együttműködés szükségességét éles esetekben. A vizsgán minden tanulónak el kell érnie egy minimális szintet a helyszínelő munka minden területén. Minden esetben hatvan százalékot kell minimálisan teljesíteni, de az összteljesítmény alapfokú képzés esetében el kell, hogy érje a hetvenöt szá-

PÁLYÁZAT

zalékot. A szerzett ismeretek szakaszonkénti értékelése, a közbenső feleletek és a befejező gyakorlati vizsga alapján kapják meg a végső minősítést. Minden szakasznak egyértelműen meghatározott célja van. Ezek, valamint az alapfeladatok adják az alapot mindegyik tanuló értékeléséhez.

Minden tanulótól meg kell követelni bizonyos minimális tudásszintet, amelyet egytől ötig terjedő skálán osztályozni kell. A minősítés alapja a tanuló fejlődésének objektív értékelése. Mivel a helyszínelő bűnügyi technikusoknak minden előírt feladathoz érteniük kell, minősítésük elégtelen lesz, ha valamely területen nem érik el a megkívánt minimális szintet. Nem engedhető meg, hogy a helyszínelők tudását megkérdőjelezze az eljáró nyomozószerv, a bíróság vagy bárki más.

A tanulók végső minősítése a következő: 5-ös kiváló; 4-es jó; 3-as megfelelő; 2-es elégtelen; 1-es elégtelen.

Jelenleg a rendőri iskolákban az a szokás, hogyha oda valaki bekerül, mindenképpen elvégzi. Ezen sürgősen változtatni kell, ugyanis a szakmát degradáljuk azzal, ha olyan embert akarunk megtanítani helyszínelni, akinek nulla kreativitása és ugyanennyi önálló gondolata van. Tudomásul kell venni, hogy nem mindenki alkalmas bizonyos feladatokra. Azzal, hogy megbuktatjuk az arra alkalmatlan tanulót, még nem minősítjük le a képzést, a programot, az oktatókat. Tudni kell szelektálni. Ezért hígul fel a speciális szakismeretet igénylő szakterület, mert a képességeire való tekintet nélkül mindenki bekerülhet, csak mert vonzó egyes helyeken a 24/72 órás szolgáltat-teljesítés és a hozzá kapcsolódó pótlékok.

Kredit

A dolgokat valahol el kell kezdeni. Talán mindenki előtt ismert, hogy bizonyos szervezeteknél, ahol a tagság törvényileg kötelező, bevezettek olyan extrakövetelményeket, hogy az illetőnek megszűnik a tagsága, ha egy év alatt nem gyűjt bizonyos kreditmennyiséget. Ez pedig azt jelenti, hogy az illető az adott szakterületen már nem praktizálhat. Izgalmas, nem? Ez egyfajta szakmai minősítés, vagy legalábbis valamilyen szakmai hozzáállási minőségi szint felmutatása a társadalomnak. Vagyis része annak a kommunikációnak, hogy ezekben a szakemberekben (orvos, ügyvéd, építész, gyógyszerész stb.) maradéktalanul meg lehet bízni. Ezen elv alapján célszerű lenne egyebek között e szakterületen is bevezetni a szakmai kreditrendszert. Ennek ma még nem sok realitása van, de talán a politikusok és az érdekképviselések eltöprengenek a lehetőségen.

PÁLYÁZAT

Munkaköri leírás

A képzés egységesítéséhez egységes szemlélet kialakítása szükséges. Ennek alapja, hogy ki kell dolgozni az egyes helyszínelő-területek munkaköri leírásait oly módon, hogy megjelenjenek bennük a fő feladatok.

Oktatók

A képzés oktatói feladatainak ellátásáért a jelentős szakmai tudással bíró kollégáknak kellene versengeniük, úgy látszik azonban, nálunk nem igazán megbecsült ez a beosztás, mert helyenként „vadászni” kell az alkalmas kollégákra.

Az oktatókat központi felkészítésen kell alkalmassá tenni újszerű feladataik ellátására. Az oktatónak kiválasztott személy nyolc-tíz tanuló tevékenységét koordinálja:

- el kell készíteni a gyakorlati oktatók kiválasztásának és felkészítésének részletes tervét;
- a tanulókat fel kell készíteni a tanfolyam alatt tanúsítandó szakmai magatartásra, a megfigyelési szempontrendszerük igényes kialakítására;
- az oktatók a tanulók egységes oktatása miatt a tanfolyamok előtt legalább kettő-öt napos képzésen vegyenek részt, itt megismertetik őket a képzés céljával, elvárt eredményével;
- fontos az oktatók szakmai tudásának felmérése, hogy ne legyen olyan szituáció, amelyben nem tudja bemutatni a tanulónak a helyes megoldást.

A gyakorlati oktatóknak a következő kritériumoknak kellene megfelelniük:

- az adott szakterületen (bűnügyi technika, baleseti helyszínelés, szemlebizottság-vezető) eltöltött minimum tízéves szakmai gyakorlat, jártasság a krimináltechnikában;
- szolgálati fegyelme, tevékenysége, magatartása, életvitele alapján legyen alkalmas arra, hogy kezdő helyszínelőket oktathasson, nekik követendő példát mutasson.

Indokolt az oktatók pótlékrendszerének átdolgozása: egy kiváló szakember, akinek lehetősége és kedve is lenne a tudása továbbadására, inkább a nyugdíjat választja, vagy további helyszíni tevékenységet végez, ha ugyanis oktatna, jóval kevesebb lenne a fizetése. Addig, amíg ez így működik, a nettó huszonöt-harminc ezer forint fizetéscsökkenés miatt kevés jó szakember választja az oktatást.

Végezetül

Szeretni kell azt az életpályát, amely kenyeret ad, szeretni kell az ügykörünket, és szeretni kell azt a munkát, amelynek elvégzésére vállalkozunk. Ez magával hozza a hivatás teljes betöltését, az elérhető legmagasabb eredményeket. A szerepkörünkben, ügykörünk minden ágazatában teljesen otthonosak, jártasak és legfőképpen önállóak vagyunk, annak minden részletét ismerjük. Ha a szaktudásunk előbb-utóbb ismert lesz, a véleményünknek súlya lesz. Az egész életen át tartó tanulást, az emberierőforrás-fejlesztés feltételeinek megteremtését jól képzett, elkötelezett, motivált, a szakmai próbatételekhez folyamatosan alkalmazkodni képes munkaerő foglalkoztatásával lehet elérni.

Végezetül arról sem szabad megfeledkezni, hogy a kriminalisztika tudományos színvonalon való művelése, a rendelkezésre álló erők összefogása csak eszköz annak érdekében, hogy minél erőteljesebb és hathatósabb mértékben tudjanak a bűnüldöző szervek megfelelni az egyre erősödő követelményeknek.

PÁLYÁZAT

Melléklet

Bekerülési feltétel: a rendőrség hivatásos állományú tagja, legalább egyéves bünygyi, közlekedés esetében közlekedésrendészeti szakmai tapasztalat

képzés	I. modul alapfokú technikus- (nyomrögzítő-) képzés		Részképesítés	Ráépülő képzés
nappali	1–4 hét		körzeti megbízott	
	5–7 hét			
	8–10 hét			
	minősítő vizsga			helyszínelőbizottság-vezető
				részvizsga
képzettség	nyomrögzítő technikus (bűnügyi)	nyomrögzítő technikus (közlekedési)		

Bekerülési feltétel: a rendőrség hivatásos állományú tagja, legalább ötéves nyomrögzítő technikus szakmai tapasztalat

képzés	II. modul speciális helyszínelőképzés		Részképesítés	
nappali	1–5 hét		Helyszínelőbizottság-vezető (13 hét) minősítővizsga	
	2–10 hét			
levelező	6 hónap			
	minősítő vizsga			
képzettség	helyszínelő technikus (bűnügyi)	helyszínelő technikus (közlekedési)	Helyszínelőbizottság- vezető (közlekedési)	Helyszínelőbizottság- vezető (bűnügyi)

Bekerülési feltétel: a rendőrség hivatásos állományú tagja, legalább hároméves helyszínelő technikus szakmai tapasztalat

képzés	III. modul helyszínelőszaknacsadó-képzés	
levelező	4 hónap	
	minősítő vizsga	
képzettség	helyszínelő szaknacsadó (bünygyi)	helyszínelő szaknacsadó (közlekedési)

Bekerülési feltétel: a rendőrség hivatásos állományú tagja, legalább ötéves helyszínelő szaknacsadói szakmai tapasztalat

képzés	III. modul helyszínelőszaknacsadó-képzés
levelező	6 hónap
	minősítő vizsga
képzettség	helyszínelő szakértő

TOVÁBBKÉPZÉS	
szakmai tájékoztatók, konferencia	Továbbképzés
	minősítő vizsga